

PAUL VAN DER VALK
longarts, Medisch Spectrum Twente

OPINIE

BCG-INSTILLATIE ZORGDE VOOR EEN MILIAIR DUVELTJE UIT EEN DOOSJE

Miliaire tuberculose na BCG-behandeling voor een blaascarcinoom kan dramatisch verlopen. Dat leert de onderstaande casus. Een 80-jarige man wordt in een deplorabele conditie opgenomen met ernstige kortademigheid. Hij hoest al twee maanden en was geleidelijk aan korter van adem geworden. De thoraxfoto toont een atypische, diffuus interstitiële tekening, de CT-scan een nodulair beeld. Er wordt een longspoeling gedaan, waarbij veel reuscellen worden gezien. De Ziehl-Neelsen (ZN) en de PCR op *Mycobacterium tuberculosis* complex zijn negatief.

Korte tijd na opname overlijdt de patiënt. Bij obductie wordt een micronodulair longbeeld met mediastinale en retroperitoneale lymfadenopathie gezien. Microbiologisch onderzoek van zowel long- als retroperitoneale klieren toont een positieve ZN. In de kweek wordt een bacterie van het *M. tuberculosis* complex aangetoond, later gespecificeerd als *Mycobacterium bovis* BCG.

BCG-blaasinstillatie

Het was totaal onduidelijk hoe de patiënt hieraan kwam, totdat spoorwerk via de huisarts opleverde dat de patiënt tien jaar eerder in een ander ziekenhuis voor blaaskanker was behandeld met BCG-blaasinstillaties. Bij deze procedure wordt het BCG-vaccin via een katheter in de blaas ingebracht. Het veroorzaakt lokaal een immunologische reactie tegen de blaaskanker, waardoor de ziekte wordt afgeremd en voorkomt zelfs ingrepen zoals cystectomie. Dat had bij deze patiënt heel goed gewerkt. Bij opname in ons ziekenhuis was hij zelfs totaal vergeten dat dit ooit had gespeeld.

Bijwerkingen

BCG-instillatie geeft soms alleen lokale bijwerkingen zoals blaasontsteking, blaaskrampen, urethraobstructie, urineretentie en bijbalontsteking. Maar ook komen systemische bijwerkingen voor zoals griepverschijnselen, koorts, malaise, moeheid, misselijkheid, braken en gewrichts- en spierpijn. Zeer zeldzaam zijn het optreden van allergische reacties, hepatitis en een systemische BCG-infectie. Ernstige bijwerkingen treden in minder dan vijf procent van de gevallen op, levensbedreigende in minder dan één procent.

Onze patiënt had pech. Zijn bijwerkingen traden pas vele jaren later op. Dat is uiterst zeldzaam. De behandelende artsen waren niet op de hoogte van zijn behandeling in het verleden. Jammer genoeg waren ook patiënt en familie vergeten dat er in het verre verleden kanker behandeld was met BCG. Zo overleed hij uiteindelijk aan een gemakkelijk behandelbare tuberculose. Een typisch geval van de wet van Murphy: als iets mis kan gaan, dan gaat het ook een keer mis.

Informatie en registratie

Behandeling in meerdere ziekenhuizen geeft altijd grote kans op informatieversnippering. Daarnaast vergeten patiënten blijkbaar gemakkelijk ziektes waarvan zij genezen zijn. Goede registratie van dit soort behandelingen is dus van levensbelang. Patiënt en familie moeten ook weten dat BCG echt gevaarlijk spul is. Deze casus laat zien dat het middel soms erger dan de kwaal kan worden.